

Nieuwe uitgaven

Vlaamse literatuur van de negentiende eeuw. Dertien verkenningen, onder redactie van Ada DEPREZ en Walter GOBBERS. Uitgeverij HES Utrecht 1990. ISBN 90.6194.307.8. 259 blz., prijs f.35,- / Bfr. 699,-

Het is een goede zaak, wanneer een wetenschappelijke discipline op gezette tijden een verslag geeft van de staat waarin het wetenschappelijk onderzoek verkeert.

Zo hebben A. Deprez en W. Gobbers als redacteuren van de bundel *Vlaamse literatuur van de Negentiende Eeuw* samen met een elftal auteurs verslag gedaan van hun onderzoek in de Vlaamse letteren. De opstellen omvatten de periode van de Verlichting tot in de jaren negentig. Het interessante is dat veel van hun onderzoek ook van belang is voor niet-literatuur-historici. Thema's als nationale identiteit, de economische kant van het uitgevers- en drukkersbedrijf, de sociale herkomst van schrijvers en hun lezers krijgen alle aandacht.

Terecht begint de bundel met een opstel over Verlooy door J. Smeyers. Hij laat zien hoe Verlooy's *Verhandeling op d'Onacht van de moederlyke Tael in de Nederlanden* door andere auteurs gebruikt is en hij vertelt ook iets over de verspreiding van het boek.

Hans Vanacker schrijft over de sociale achtergronden van de leden van het Gentse letterkundige genootschap Regat Prudentia Vires, dat in 1828 bijvoorbeeld koning Willem I's nationale politiek volgde door een prijsvraag (proza) uit te schrijven over het thema '„invloed van het huis van Bourgondië in de Nederlanden' en over' het voordeel van een eigen taal voor een vrij en zelfstandig volk'.

Walter Gobbers werpt nieuw licht op *Consciences Leeuw van Vlaanderen* door het werk met andere nationalistische epische werken te vergelijken en hij komt tot de slotsom dat in *Consciences* werk het politiek-pamflettaire karakter sterk overheerste in vergelijking met het werk van Walter Scott en Victor Hugo. Maar voor de laatst genoemde twee schrijvers was het probleem van de vorming van een nationale identiteit minder klemmend. Zij leefden al in een duidelijk omlijnd nationaal kader.

Het Brusselse literaire leven in de eerste helft van de 19de eeuw wordt door M. Hanot beschreven en hij richt zich vooral op de tijdschriftenwereld. Onder Willem I waren L.G. Visscher en J.J.F. Wap zeer actief met òn een genootschap Concordia (1818) òn een weekblad *De Argus* (1825), waarin Visscher voor de

romantiek koos en de Verlichtingsidealen kritisch bezag. Het leven van *De Argus* was kort, maar de uitzaaiing was van dien aard dat in 1846 *De Vlaemsche Stem* wel als een late spruit van dit blad gezien mag worden. Verder komen de Franstalige en Duitstalige tijdschriften aan de orde. Met name in de laatste categorie zat veel leven en was er een soms door de Vlamingen als te drukkend ervaren belangstelling voor de Vlaamse taal en cultuur. Figuren als V. Coremans, Delecourt en Wolf (*De Broederhand*) hebben echter verdienstelijk werk verricht en voorkomen dat het Vlaams slechts voer voor filologen werd. Er dient echter ook gezegd te worden dat minister De Theux in de late jaren dertig enige Duitse steun wel nuttig vond om Franse avances tegenover de jonge Belgische staat buiten de deur te houden. Een boeiende figuur in het Brusselse Vlaamse milieu in die tijd was Jakob Kats met zijn niet aflatende strijd tegen sociaal onrecht en zijn letterkundige en opvoedkundige pennevruchten voor de Vlaamse arbeidersklasse.

Handel is handel en daar horen boeken ook bij, zo blijkt uit A. Deprez' „De Franse en Nederlandse nadruk in België”. Al in het Verenigd Koninkrijk en nota bene met geldelijke steun van Willem I kwam er een bloeiende grafische industrie tot ontwikkeling, die leefde van het nadrukken van voornamelijk Franse en in het Frans vertaalde werken. Ook werken uit het Noorden kwamen voor nadruk in aanmerking, maar het lezerspubliek was kleiner en de winst dus geringer. De Nederlandse uitgevers waren bovendien actief bij de bestrijding van dit kwaad. Rond 1850 werden deze ontduikingen van het copyright in België verboden en het is mogelijk dat Belgische uitgevers vanaf die tijd enig risico durfden te nemen met eigen auteurs, zoals Ch. de Coster.

Interessant is ook Christiaan Bergs bijdrage over 'Frans-Belgische letterkunde en het Vlaams bewustzijn. Het symbolisch tekort'. Het gaat over het zoeken naar eigen culturele wortels door Franstalige Belgische auteurs. Men wilde af van complimenten als „un poëte français” te zijn. Zo pleitte Grandgagnage voor een „Gallowaals” en zochten Maeterlinck, Verhaeren en Ch. de Coster hun Frans te enten op de Vlaamse taal.

Pol de Wittes nagelaten geschriften verschaften H. Gaus de mogelijkheid om na te gaan hoe een Gentse arbeidersjongen zijn honger naar cultuur en boeken kon stillen.

Plaatsruimte dwingt echter tot korthed. Ik noem nog bijdragen over de sociaal-culturele achtergrond van Vlaamse auteurs, over het gebruik van de tijdsaan-duiding „realisme” in de Noord- en Zuid-Nederlandse letterkunde, over Gezelles gelegenheidspoëzie en de waardering die er al dan niet bij het nageslacht voor bestaat, en over het debat tussen Max Rooses en Pol de Mont, waarbij het standpunt van De Mont was zo groot mogelijke individuele vrijheid voor de letterkundige en Rooses pleitte voor vasthouden van een strakke vormgeving en het handhaven van didactische en moralistische waarden. Hij vond in De Monts gedichten ook te veel „wellustig liflaffen”.

Deprez en Gobbers volgden met hun bundel een initiatief van W. van den Berg en P. van Zonneveld over de Noordnederlandse letterkunde van de 19de eeuw. Misschien zou een derde bundel een gemeenschappelijk initiatief kunnen zijn. De ontmoetingen in de Werkgroep Negentiende Eeuw bieden mogelijkheden daartoe en men zou zich Verloofs hierna volgende woorden kunnen herinneren: 'Voorders, wy zyn inderdaed het zelve volk, 't zelve in tael, imborst, zeden en gebruyken. Daerom, laet ons gezamentlyke Nederlanders, schoon wy van staet geschyden zyn, ons ten minsten in de Nederlandsche konsten aanzien als gevaderlanders en gebroeders'.

P. van Hees